

BÅSTAD

BRÖD OCH SKÅDESPEL

Öppet brev till Jan och Siv Sjölin i Sjötorp

December 2018

Alf Gunnarson

FÖRORD

Hej Jan och Siv!

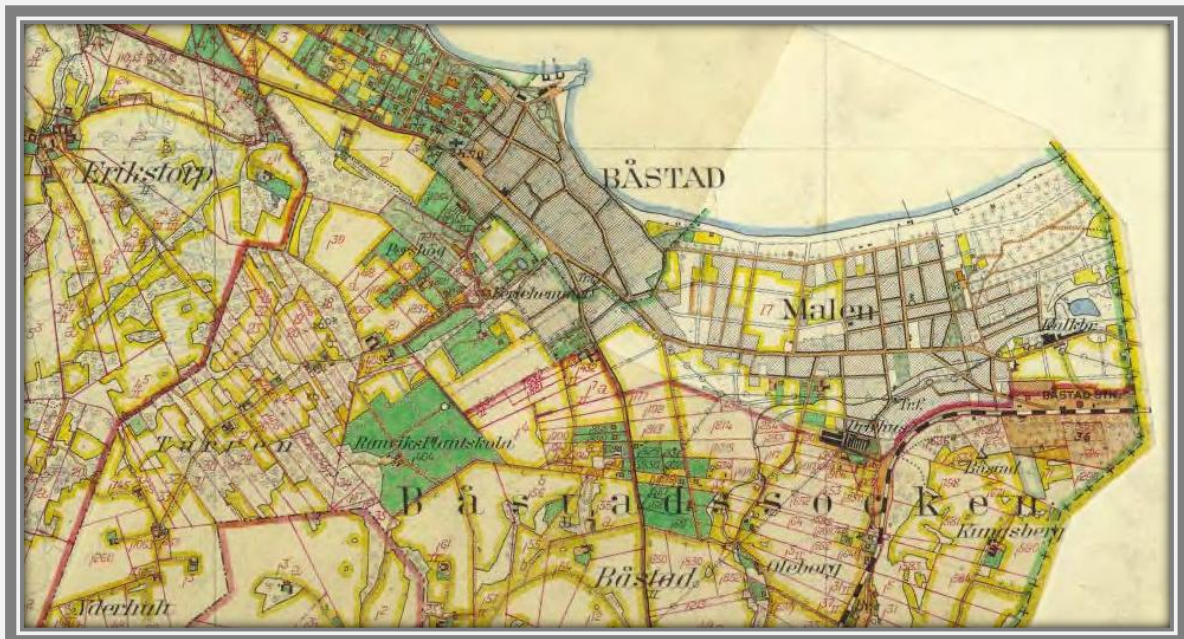
Tack för två intressanta telefonsamtal.

Här följer en berättelse om dåtiden.

Den börjar och slutar i Båstad
för etthundra år sedan.

M v h / Alf

BÅSTAD FÖRSTA DECEMBER 1918

Karta från 1920- talet.

Det är första advent 1918. Efter fyra år av krig, eländes elände och hopplöshet har ett varaktigt vapenstillestånd äntligen kommit till stånd och folk börjar tro på en ljusnande framtid. Vi befinner oss i Båstad. Vädret är gråkallt och nollgradigt, så vi har klätt oss varmt. Skräddaren Leander Albin Karlsson (38) står på järnvägsstationen och väntar. Välkommen till sommarparadiset, säger han på ett mål som är rätt så skånskt, men har stänk av halländska. Ett snett leende förtydligar hans dubbelbottnade välkomsthälsning.

Skräddaren, född den 11 april 1880 i Ö. Karup, är lyckligt gift, påstår han, med Agda Leontina Lindqvist, född den 27 mars 1879 i Kvidinge. Deras fyra barn, mellan tio och ett år unga, är välartade. Han vill särskilt understryka sin egen födelsedag just den elfte april, av en anledning som bara han och jag känner till.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Torp, lägenhet, verk och inrättningar m. m. under ofrånstående fastighet. Personers för- och tillnamn samt familjeställning, äfven som personers titel, om annan än den i kol. 2 angifna.	Yrke (tjänst, näringsfång). Stam (främmande). Lyte (fallandes, stannare, sjuk- dom, läst, kändhet, födsamhet).	Född		Födelseort (församling i län eller i stad).	Äktenskap eller hvar äktenskap.	Gift år, dag och månad.	Äktenskap år, dag och månad.	Inflyttad eller öfverförd. Från förs. i län eller i stad eller sida i församlingsbok eller boken öfver öfverförd.	År, dag och månad.
		år.	dag och mån.						
1. Leander Albin Karlsson	Skräddare	80	11/4	Ö. Karup	✓	07 ²² / ₆		6. 286	10
2. Agda Leontina Lindqvist		79	27/3	Kvidinge	✓	"		" "	"
3. S. Sjöström Leander		08	22/3	Båstad	✓			" "	"
4. S. Sjöström Ethel		10	7/12	"	✓			" "	"
5. S. Sjöström Nikolai		11	23/8	Båstad	✓			" "	"
6. S. Sjöström Vilhelm		17	3/10	Båstad	✓			" "	"

Församlingsbok Båstad 1918.

Innan vi vänder stationen ryggen berättar skräddaren att stationsinspektören, Johan Fredrik Kristoffer Osterman, är i sextioårsåldern och stationsinspektorskan några år yngre. Deras sju barn, alla födda i Båstad, är numera vuxna. Stinsen talar göteborgska, tillägger skräddaren, medan hustrun bryter på stockholmska. Sa jag vad hon heter? Ebba Charlotta Augusta och det är ju namn som antyder att damen ifråga har skinn på näsan.

- Det bor drygt sjuttonhundra (1700) personer i Båstad socken och femtiofyra procent av dessa är av kvinnligt kön, säger min ciceron. medan vi tillsammans företar en vandring som flyttar oss än hit, än dit i köpingen Båstad.
- Apotekaren heter Sven Rudolf Björkner. Peter Julius Söderberg och hans hustru, Ida Sofia, har en handel. Vi får inte glömma skomakaren Alfred Fredriksson (som är västgöte) och hans hustru Tilda, ej heller skräddaren Johannes Elofsson Lindahl, hustrun Mathilda Kristina och deras fem barn. Byggmästaren Janne Hilmer Holmgren, hustrun Lilly Nora och fem barn. Gamle skomakaren Karl Nilsson och hustrun Karolina Vilhelmina. Garvaren Axel Edvard Graff avled i fjol, så nu är Anna Mathilda ensam med den tioåriga dottern Greta Mathilda.

Hur kan skräddaren hålla reda på alla dessa namn? Jo, ser du: En skräddare har mycket tid att tänka, får jag veta, samtidigt som han inleder en ny uppräknings:

- Skepparänkan Betty Kruse (70), med två söner som utvandrat till Amerika och en dotter, Maria Lovisa (27) kvar i hemmet. Sjuttiotreåriga bankdirektören Edvard Jacob Sjöbeck och hustrun Aune Sofie, född Graff (58). Deras vuxna döttrar bor i Malmö. Förre handlaren Petrus Eriksson (59) och hustrun Augusta (59). Sjömannen Svante Edvard Karström (68), hans bror, arbetaren Samuel Ludvig Karström (62) och dennes unga hustru, Johanna (40) och sonen Johan Benhard (6).
- Provinsialläkaren har ett konstigt namn, så vi får läsa direkt i kyrkboken:

1	Jonas Erik Witt	Med Licentiat 2 pr. läkne.	78	30	Kronoberg, Södra
2	h. Mathilda Anna Sjöberg Lundgren	Med Licentiat	79	17	Ämmerstad.
3	d. Inga-Lisa.		18	13	Blekinge län Karlshamn. Lundström et f.

Han är smålänning och hon från Blekinge, noterar jag medan skräddaren drar andan. Men nu har han mera att meddela.

- F. d. vice konsul William Wolfgang Smith (62) och hustrun Annie Mc någonting:

William Wolfgang Smith.	F.d. v. konsul.	56	$\frac{1}{2}$	Felleborg	v	22 $\frac{3}{4}$
A. Annie McIntyre Cameron		58	$\frac{29}{8}$	Edinburg	v	4
James Gustaf Adolf Smith.	Sjöman.	26	$\frac{24}{8}$	Felleborg.	v.	

Saknar någon vävskolans föreståndarinna, Märta Livia Vilhelmina Måås Fjetterström, vill vi meddela att hon kommer att flytta in om tre veckor. ☺

Vi tackar vår förträfflige vägvisare, som fick sista ordet: Det bor många mjölnare i socken, en heter Karl Oskar Hjort - - - Den som vill veta mera om köpingens befolkning, hänvisas till sidan 13 , där namnfrossan fortsätter.

Nu ska jag på egen hand bege mig till ett bageri:

HOS BAGAREFAMILJEN SJÖLIN

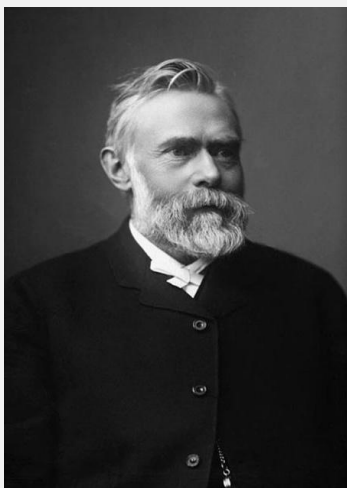
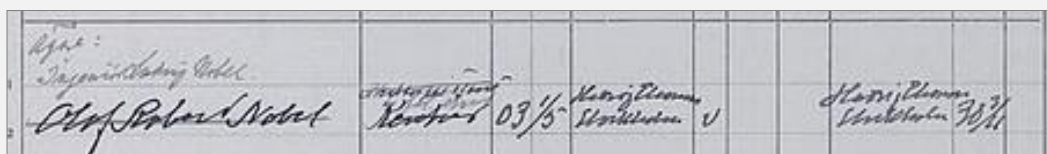
Husägaren heter Nils Nilsson Sjölin (42). Hans hustru, sedan den 15 april 1899, är Amanda, född Pålsson (46). Vid giftermålet hade Amanda med sig en son, Hilding Artur (född 1893 i Hov (Houf)).

Nils och Amandas barn: Efra Nathalia, född 1899 i Höganäs - Nils Algott, född 1900 i Hyby - Bernhard Thorvald, född 1902 i Lund - David Valdemar, född 1904 i Lund - Gulli Ingeborg, född 1907 i Båstad - Svea Elisabeth, född 1909 i Båstad - Alf Leonard, född 1911 i Båstad - Alva Linnéa, född 1913 i Båstad - Bror Albin, född 1915 i Malmö (St. Pauli).

Sonen Benhard Thorvald kallas bagarelärling. På 1910- talet är det många som bor kortare eller lite längre tid i bagarfamiljens hus: Tjänarinnor, bageriarbetare, utkörare, en bokbindare, en sömmerska, en kaféidkerska, med flera.

MELLANSTICK

Det går mot Nobelhögtidligheter och när namnet Nobel dyker upp i Båstads församlingsbok, stannar man upp och ser att kantorn, kommen från Stockholm, Olof Robert Nobel, bor på sin fars fastighet, på Köpingen nr 27. Det bör förklaras lite närmare.

Ludvig Nobel (1868–1946)

Ludvig Nobel studerade vid Tekniska högskolan, blev civilingenjör 1890 och studerade därefter vid Polytechnicum i Zürich. År 1905 köpte han ett markområde väster om Båstads köping, där han 1907 startade *AB Båstads villaområde* för administrering av det av honom anlagda villaområdet, från 1923 *AB Västra Båstad*. Ludvig Nobel var bolagets VD och styrelseordförande till sin död. Han lät där uppföra en mängd villor för badgäster, anlade 1906 Båstads vattenledningsverk, 1916–18 bostadshotellet Skånegården, anlade tennisbanorna och golfbanorna.

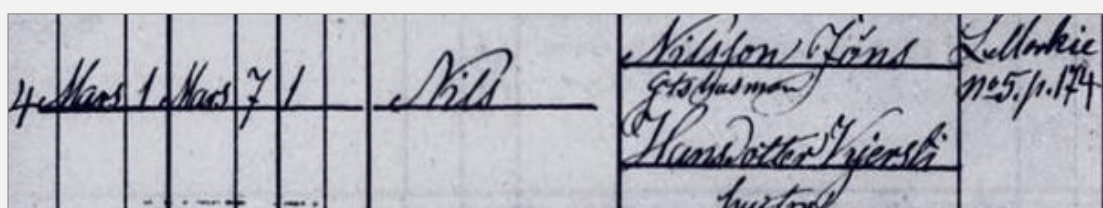
Nobel var även VD för AB Båstads badhotell från 1913, Båstads badanstalts AB från 1916 och AB Skånegården från 1917. Han bedrev även en engagerat intresse för regionens kultur, natur och fornminnen, var ordförande i Bjäre härads hembygdsförening från dess bildade 1929 till sin död och styrelseledamot i Svenska Naturskyddsföreningen. Ludvig Nobel gick allmänt under namnet *Båstad- Kungen*. (Från Wikipedia).

ÅTER TILL SJÖLINS

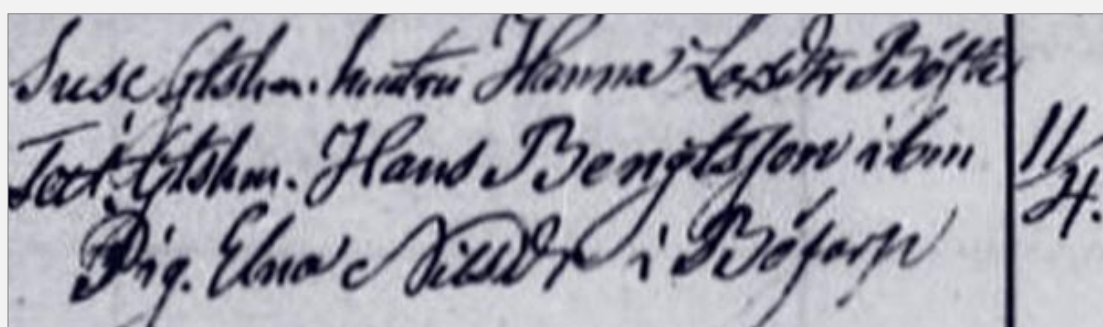
Hilding Artur Sjölin (sonen) kommer in i verksamheten sent på hösten 1913. Han återvänder då till Båstad, närmast från V. Karup och gifter sig i januari 1914 med Hulda Lemtine (född Svensson år 1893) i Hov (Houf.)

Deras fyra söner: Alf Helge Lennart (född 1914), Tage Sigurd Valdemar (född 1915), Kjell Hugo Stanley (född 1918) och Hilmer Egon Franke (född 1920).

Vi tar oss bakåt i tiden och kollar upp var Nils Nilsson Sjölin kom ifrån. Han föddes, som vi sett, i Bösarps församling år 1875. Här nere ser vi beviset. Fadern Jöns Nilsson (född 1836 i Burlöv) gifte sig med Kjersti Hansdotter (född 1847 i Västra Torp) och Nils var deras första barn. De bodde då i Lilla Markie sedan år 1872. År 1878, den 12 november, flyttade familjen till Källstorps socken.

Föräldrarna.

Faddrarna.

Två kyrkor: Båstad och Hov (Houf).

Statardrängen Jöns Nilsson, med hustru, två söner, och en dotter, befann sig år 1880, på Lilla Jordberga nr 2. Nils var då fem, Hans Edvard fyra och lillasystern ett år. Föräldrarna var fyrtiofyra, respektive 33 år.

På våren år 1882 flyttade familjen till stadsdelen 9 Dal i Malmö:

Nilsson, Jöns, Arbetskarl	36	5/4	Burläuf
H. Kersti Larsson	47	5/12	Grönby
s. Nils	75	1/3	Båsarv
" Hans Bernhard	76	23/4	"
d. Hilma Beata	79	7/12	Kjälstorp
s. Carl Harald Bernhard	82	1/4	Jöns

Församlingsbok Malmö S:t Petri 1881- 85.

Vi såg att Kersti (tidigare Kjersti) födde en son, Carl Harald Bernhard, strax efter flytten till Malmö. Jöns kallas arbetskarl. Som statare var familjen van att flytta och vistelsen i Malmö tycks ha varat bara två och ett halvt år den här gången.

ut. l. t. till Köpenhamn 17/7 82	u. f.	84 7/12	1327
	sep. 24 82		

Den något kryptiska noteringen torde innebära att Jöns fick arbetsbetyg till Köpenhamn (1883) och att familjen flyttade dit den 5 december 1884. Bekräftelse finns i flyttregistret:

1887/12	Nilsson, Jöns, Arb. medfam.	9 Dal	u. f.	42
---------	-----------------------------	-------	-------	----

Att hitta familjen igen bedöms som ogörligt och det innebär att min stolta förhoppning att hitta trådar till en släktskap med färgrika nyanser (sidan 8) faller platt till marken. Men skam den som ger sig: Vi vänder på steken.

Den här notisen i S:t Pauli födelsebok bekräftar det som Jan Sjölin i Sjötorp, nämnde i vårt senaste telefonsamtal:

maj '83	Carl Folke	Fader: Carl Harald Bernhard 82/4
	Sigvard	Mellvig, kontorist och ledare
		Moder: Hedda Kristina 83/10
		son 9 07/24

Vi känner igen fadern Carl Harald Bernhard (född 1882) som Jöns och Kerstis yngste son (så långt vi kunde följa familjen). Nu är han pappa till en gosse med de kungligt klingande namnen Carl Folke Sigvard, med efternamnet Mellvig. Mamman heter Hedda Cristina (född 1883). Lite längre till höger i födelseboken kan vi läsa att prästen som döpte den lille gossen heter Stoltz och faddrar är kontoristen S. Håkansson och hans hustru Ellen.

Börje Mellvig, född 1911 och hans bror Folke, född 1913.

FOLKE MELLVIG

Författaren var pappa till *Damen i svart*, *Mannekäng i rött*, *Ryttare i blått*, *Vita frun*, *Den gula bilen*, *Kullamannen* och mängder av andra filmmanuskript och biografier om allt mellan himmel och jord.

Folke Mellvig, 1913-1994, var en av Sveriges populäraste thrillerförfattare under 1950- och 60-talet. Han debuterade 1942 med *Genom spärren* och fick sedan stora framgångar med sin deckarserie om kapten John Hillman, från vilken ett flertal romaner filmatiserades. Mellvig producerade även den mycket populära tv-serien *Kullamannen* (1967) tillsammans med Leif Krantz.

BÖRJE MELLVIG

Skådespelaren (film- och tv-roller 1937-1990) Harald Filip Börje Mellvig var son till direktören för Svenska Morgonbladet Bernhard Mellvig och hade i början en tanke på att bli journalist eller motsvarande. Han studerade även måleri för Otte Sköld innan han beslöt sig för att bli skådespelare. Han studerade först privat för Sandro Malmqvist innan han antogs som elev vid Göteborgs Stadsteater och gjorde sedan sin debut på Oscarsteatern i Stockholm 1933. Därefter följde en rik och produktiv karriär på Stockholmsscener som Nya Teatern, Blanche, Vasateatern och Boulevardteatern. Han var också konstnärlig ledare vid Svenska Dramatikers studio (Dramatikerstudion). Under hela 1950-talet var han knuten till Riksteatern och

densamma tillhöriga Svenska Teatern. Med tiden började han även regissera, först på olika scener i Stockholm, Malmö och Uppsala och sedan i radion, där han blev en av de flitigaste någonsin. På 1970-talet var han verksam på Dramaten. Han gjorde även en del uppsättningar för tv-teatern. Med sin lite strama och bestämda stil och utstrålning var han oftast predestinerad att spela auktoritära figurer i borgerligheten som advokater, affärsmän osv. Med en lätt överdrift skrev Lars Edström i ett minnesord att om man ville ha en "hetlevrad direktör med hjärtat på rätta stället", kallade man på Börje Mellvig. Han hörde till den typ av aktörer som var oundgängliga för dessa typer av biroller. Mer sällan spelade han huvudrollen i någon film. *P O Qvist (2004).*

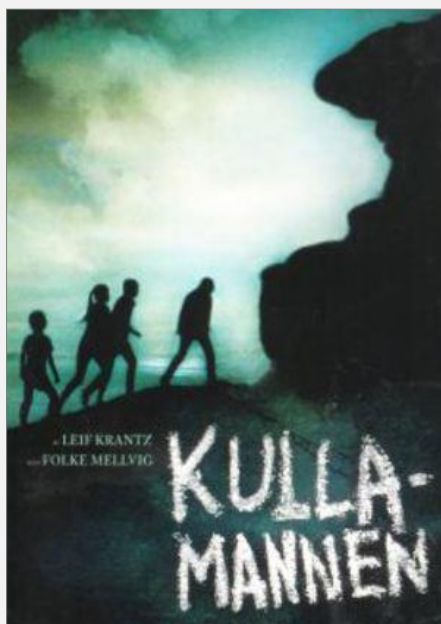
Här ser vi Kersti och Jöns Nilssons son Carl Harald Bernhard Mellvig (född Jönsson).

F. i Malmö 1 april 1882, av husägare J. Nilsson, f. 1836, d. 1907, o. Kerstin Hansson, f. 1847, d. 1933. Gift 1907 m. Hedda Christina Johnsson, f. 26 nov. 1883, av verkmästare C. G. J., Malmö, f. 1855, d. 1928, o. Elna Albrectsson, f. 1857, d. 1927. Barn: MARGIT Heddina Elisabeth, f. 25 maj 1908, fil. mag., Harald Filip BÖRJE, f. 23 nov. 1911, stud., Carl FOLKE Sigvard, f. 23 maj 1913, stud., GERD Ulla-Britt, f. 29 jan. 1924, stud.

Genomgått folkskola, elev vid Malmö borgarskola 1896, fören. för språk- o. handelsvetenskap 1898, då anställn. erhöles i grosshandelsfirman B. M. Dieden som kontorist, senare som kassör o. kontorschef. Fr. 1919 verkst. dir. i Svenska Morgonbladet. — M. P. K. fr. 1932. — Revisor i T. T. sed. dess bildande, flerårig revisor, f. n. styrelseled i T. U., revisor i A-sektionen sed. flera år, M. T. U. — Revisor i Svenska Missionsförbundet flera år.

Publicistklubbens porträttmatrikel.

Mera av Foke Mellvig.

Medan den här unge mannen och hans brud *i vitt* bodde i Finnerödja – han sysselsatt med att framställa dagligt bröd åt Finnerödjaborna och hon med att lära små vadsbobarn, borta vid Vänern, att läsa, skriva och räkna – (kanske) *Damen i svart* visades på NTO- lokalens bioduk i Finnerödja.

Siv och Jan Sjölin (foto från Nätet). Sonjas K. (Beskuren bild från Gunn S.)

PANEM ET CIRCENSES

(Bröd och skådespel)

Så slutar denna sanna saga som startade i Båstad
och tog oss med på en tidsresa, där Finnerödja var en anhalt på vägen.

NTO- lokalen i Finnerödja.

Mariestad den 8 december 2018 / Alf

Ett ps på nästa sida

PS: SKRÄDDAREN SKRÄDDE INTE ORDEN

Här följer resterande information om invånare i Båstad köping. Skräddaren Leander Albin Karlsson (38) fortsatte:

- Gamle snickaren Johan Nilsson Lindström och hans maka Elna och deras fyrtiotreåriga dotter, Augusta Matilda. Handlaren, femtiofemåriga Jöns Olsson. Makan hans är fyrtio år och hon heter Hilda Nannie Emmerentia (född Wickström) och de har fem barn. Postmästaren, Erika Franeiska Törnsten (från Västerbotten) ska snart gå i pension. Handlaren Axel Gustaf Wickström och hustrun Magda Adolfina (från Stockholm) och deras femåriga son. Trettiofemåriga bokhandlaren Johan Gustaf Wasström och jämnåriga hustrun Olga Lovisa Fredrika och två söner. Bankdirektören Johan Georg Berg avled i fjol. Änkan Emma Kristina är ensam med fem döttrar och två söner i åldern aderton- sex år. Handlaren Erik Åke Emanuel Landelius och hustrun Alfrida Elisabet, med tvååriga tvillingar.
- Snickaren Karl August Nilsson Holm, hustrun Beata Katarina och två barn, tretton och tolv år. Den ensamstående kyrkoherden Johan Sinius Sjöstedt (46) och hans husföreståndarinna Ebba Ulrika Kristina Mauritzson (41). Den femtioåriga föreståndaren för högre folkskolan, Johan Gustaf Emanuel Thörnqvist och hustrun Anna Charlotta Eleonora (född Kling) från Lidköping - med två vuxna döttrar. Folkskolläraren Erik Wilhelm Carlsson. I *Villa Falken* bor kuströddaren Birger Ossian Henriksson och hustrun Anna Josefina och fem barn i åldern 17- 4 år.
- Skomakaren Gustaf Arnold Törning och hans danskfödda hustru Mary (Knudsen) och deras nio barn, av vilka hälften är utflugna ur boet. Badmästaren Gustaf Edvard Pålsson, hans hustru Emilia och sex barn (17- 5 år). Distriktsveterinären Carl Gustaf Danelius (31) ensamstående, med tjänarinnan Johanna Matilda Kullman (29). Lärarinna Hilma Nathalia Schalin (41). Sextiotvååriga, fröken Vilhelmina Charlotta Lindberg. Målaren Gustaf Valfrid Eskilsson och hustrun Hilda Sofia (född Möller) och två minderåriga barn. Kustuppsyningsmannen Johan August Blücker (57) med hustrun Maria Elisabeth, född Dalberg (52).
- Den nyinflyttade, unga änkefrun Ida Fedelina Jeppsson, född Winblad och hennes tre barn (8- 3 år). Klockfabrikören Axel Julius Lindvall (61) och hans tjänarinna Maria Johansson (52). F. d. kustuppsyningsmannen Per Nilsson Möller (68) och hustrun Johanna Matilda, född Wickström (61). Fiskaren Karl Johan Andersson (42), hustrun Johanna Karolina (40) och deras tre barn (15- 3

år). Möbelhandlaren Karl Verner Lagerstedt (48) och hustrun Anna Brita Wilhelmina, född Bjurström (44) och deras tre söner (6- 3 år).

- Handskmakaren Otto Vilhelm Berg (71) och hustrun Sofia Lovisa (69). Deras sex barn är sedan länge utflugna. Sjökaptenen Anton Paulus Malmström (55) och hustrun Ida Amalia, född Hultberg (51). Skorstensfejaren Adolf Immanuel Nilsson (36) och hustrun Agda Klotilda (31) och deras två söner (8 och 6 år). Förestånderskan på ålderdomshemmet, Charlotta Agneta Holm (57).
- Byggmästaren Karl Gustaf Hansson (47) och hustrun Henrietta Josefina, född Holmgren (47) och deras sju döttrar (23- 6 år). Muraren Johan Månsson Lundin (68) och hustrun Anna (59) och två vuxna söner. Sjömannen Nils Anton Nilsson (64) och hustrun Johanna (59), med tre vuxna söner. Barnmorskan Alma Maria Nilsson, född Sandberg (58). Handlaren Axel Ludvig Hjelm (46) och hustrun Fridlin Amanda, född Ulfhjelm (35) och fyra döttrar (13- 1 år). Plåtslagaren Johan Edvard Bernhard Månsson (37) och hustrun Karin Josefina (34) och fem barn (12- 3 år).
- Smeden Isak Johansson (45) och unga hustrun Emma Kristina (28) och deras två minderåriga barn). Hotellföreståndarinnan (Hotell Båstad), änkefru Susanna Charlotta Schweitz (56) och hennes fyra barn (26- 15 år). Skomakare Martin Ferdinand Ahlström (37), hans hustru Selma Kristina, född Rosenlöf (33) och deras fyra barn (10- 4 år). Landstingsmannen och nämndemannen, Stefan Jönsson (72), änklings sedan i somras, då hustrun Emilie (61) gick bort. Den nyligen inflyttade, nygifte kantorn och organisten Albert Julius Runbäck (24) och hans hustru, folkskollärarinnan Alma Karolina, född Nilsson (27).
- Detta var nog ett par hundra personer: Ett någorlunda representativt urval, konstaterar vår sagesman, lyfter på hatten och önskar oss lycka till med resten av besöket i köpingen Båstad.

DS